

סגור חלון

אבא שלכם בנאדם רע, ילדים. תתנתקו ממנו!

בארה"ב נשלחו לאחרונה ילדים למעצר על סירוב לקשר עם אביהם. האם זה יכול לקרות גם בישראל? ■ פרופ' ריצ'ארד גרדנר: תופעת "הניכור ההורי" היא הפרעה המסכנת את הקטין ועלולה להוביל לפתולוגיה נפשית

עו"ד רות דיין וולפנר 14/7/15

שופטת במדינת מישיגן הורתה לאחרונה לשלוח שלושה אחים ישראלים למעצר, לאחר שסירבו להיפגש עם אביהם. השופטת האשימה את האם בכך ששטפה את מוחם של הקטינים, וכתוצאה מהסתותיה ניתקו הקטינים קשר עם אביהם וסירבו אף להוראת בית המשפט לפגוש בו לארוחת צהרים.

התופעה, הקרויה "ניכור הורי", מתגלה אצל ילדים להורים הנמצאים בסכסוך משמורת, ובאה לידי ביטוי בהתנכרות של הילדים לאחד ההורים ללא הצדקה. פרופ' ריצ'ארד גרדנר היה הראשון שהתייחס בצורה שיטתית לתופעה זו וראה בה הפרעה, המסכנת את הקטין ועלולה להוביל לפתולוגיה נפשית.

האם בית המשפט הישראלי היה נוהג באותה דרך? עד כה לא נשלח קטין בישראל למאסר בגין ניכור הורי, אולם גם בתי המשפט הישראליים רואים בחומרה רבה מצב של ניתוק קשר בין קטינים לאחד ההורים, ונוקטים בשורה של אמצעים כדי למנוע זאת.

כאשר קטין מתנתק מאחד ההורים ללא הצדקה - כלומר, כאשר אין במערכת היחסים סימנים להתעללות, הזנחה, התעלמות וכו' - רואים בהורה האחר אחראי למצב. גארדנר מכנה את התנהלות ההורה האחר "שטיפת מוח הורית", רואה בו אחראי לכך שהקטין מדחיק את רגשותיו החיוביים כלפי ההורה המנוכר, עד כדי יצירת מצב בו הילד עצמו תורם משלו להשמצת ההורה המנוכר ומייצר טענות והאשמות כלפיו.

הפסיקה מתארת ניכור הורי חמור כפעילות מכוונת של ההורה המשמורן במטרה לנתק כל קשר, מכל סוג שהוא, בין ההורה האחר לבין הילדים. ההורה המשמורן אינו בוחל, במקרים כאלה, מביקורתיות מופגנת, העלאת האשמות שווא והגשת תלונות במשטרה; והכל באופן לא פרופורציונלי לאירועים פעוטים וחסרי חשיבות, כדי להצדיק את ביקורתו על ההורה האחר.

הילדים, שנמצאים רוב זמנם בקרבת ההורה המשמורן, חווים את הפעילות הזו כפעילות מגינה ותומכת והופכים בעצמם לאחוזי חרדה ופחד מדמותו של ההורה האחר. כתוצאה מכך, מפגינים הילדים עוינות קשה כלפיו, ביקורת כפייתית ובלתי מציאותית, ללא כל רגשי אשמה או תחושת אמפתיה כלפיו והתייחסותם אליו היא חד צדדית וחסרת אמביוולנטיות. מבחינתם, ההורה האחר הוא התגלמות "הרע".

במקביל, ההורה המשמורן לא רק שלא פועל למניעת התופעה, הוא אף תומך בהצדקות שמספקים הילדים להתנהגותם ומגביר אותה. כתוצאה מכך, חל ניתוק מלא ומוחלט בין הילדים לבין ההורה האחר והם אינם מוכנים לשום קשר עמו.

בארץ בית המשפט העליון הכיר בתופעה וקבע כי היא גורמת לסכנת נתק של הילדים מאחד ההורים, לצד תלות מסוכנת בהורה האחר.

דרכי הטיפול בתופעת הניכור ההורי שונות ממקרה למקרה ותלויות ברמת חומרת הניכור – החל בקביעת הסדרי משמורת מדויקים והקפדה על קיומם, לרבות חיוב ההורה המנוכר בקנסות בגין כל הפרה; טיפול בילד על ידי גורם חיצוני; הוצאת הילד לפנימייה או משפחה אומנת;

ואפילו העברת המשמורת להורה המנוכר.

בנוסף, מוציא לעיתים בית המשפט את הקטין המוסת ממשמורת שני הוריו וממנה פקידת סעד, שתקבע את דרכי הטיפול בו, ואפוטרופוס לדין שייצג את עמדותיו בנפרד מעמדות הוריו.

היטיב לתאר זאת השופט אסף זגורי: "...הם יכולים להיות הורים שמספקים את כל צרכיהם הגשמיים והחינוכיים של הילדים. הם יכולים להיות הורים שמטפלים בחום ובאהבה בילדים. אך אם אין הם מסוגלים לטפח קשר הורה-ילד טוב בין הילדים לבין ההורה האחר, אזי הם כושלים בתפקיד המרכזי שלהם כהורים ומסכנים את הילד. אם כך יעשו, חרף התראות ברורות שנמסרות להם מבתי משפט וגורמי טיפול...ראוי כי יידעו, שבית המשפט לא יעמוד מנגד. הוא יאלץ להיכנס לרשות הפרט והמשפחה. הוא יתערב באוטונומיה ההורית. הוא יכפה טיפול ושינוי התנהלות הורית, כאשר האמצעים שינקוט יהיו בדרגת חומרה כזו שתבטיח הגנה על הילדים וצמצום גורמי הסיכון".

בנוסף, הפסיקה הישראלית מכירה בניכור הורי כהפרה של חובת הזהירות, וכזו שמקימה עילת תביעה נזיקית כנגד ההורה המנוכר.

■ הכותבת הינה עו"ד מומחית לדיני משפחה וירושה בעלת האתר www.getup.co.il